

експортом регулярно, бажано перераховувати гроші на рахунки митниць заздалегідь. Після цього митниця своїм штампом підтверджує надходження коштів на її рахунки. Ця процедура займає 1–2 дні. Кожен квартал залишки коштів на платіжних дорученнях повинні звірятися підприємством та митницею, що також потребує витрат часу. Підприємству бажано підрахувати обсяги операцій, які планується здійснити, та обсяги майбутніх платежів, після чого перерахувати кошти митниці.

Проблеми при митному оформленні можуть виникати через помилкове застосування правил Інкотермс. Митні платежі беруться з митної вартості товарів, до якої, крім фактурної вартості, потрібно додавати вартість доставки товарів до митного кордону України. Тому якщо витрати на транспортування вже увійшли у фактурну вартість та потрібно буде ще раз їх додати, база для нарахування митних платежів збільшиться. Крім того, різні умови поставок передбачають отримання різних документів. Тому цей момент теж треба зазначити у контракті.

Підприємству необхідно знайти перевізника продукції, підписати з ним контракт на здійснення послуг, отримати від нього транспортні документи та довідки про транспортні витрати. Перевізник, в свою чергу засвідчити у митниці свої зобов'язання по доставці вантажу. Бажано, щоб товар йшов під митним забезпеченням. Тому він має бути належним чином спакований, що потребує додаткових витрат.

Висновки. Отже, існує безліч шляхів активізації митно-тарифного регулювання, які можуть бути спрямованими на економію позавиробничих витрат та забезпечення економічної безпеки підприємств-суб'єктів експортно-імпоротної діяльності. Кінцевий результат буде залежати від доброї волі держави і бажанні підприємств активізувати експортно-імпорتنу діяльність.

Література

1. Івашук І. О. Митні ініціативи в глобальному просторі : [монографія] / Івашук І. О. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – 304с.
2. Гальчинський А. С. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи / Гальчинський А. С. – К. : Либідь, 2006. – 310 с.
3. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України, 23. 09. 94 №185/94-ВР

Надійшла 14.08.2011

УДК 332.1

С. В. МАТУСЯК

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ В ПРОЦЕСАХ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МІСТА

В статті представлено дослідження щодо інституційного планування, формування альтернативних сценаріїв та вибору найбільш прийнятної для конкретної ситуації в розвитку міста.

The article presents research on institutional planning, alternative scenarios and select the most appropriate for the particular situation of urban development.

Ключові слова: інституційне планування, розвиток міста, альтернативні сценарії.

Природний розвиток різних населених пунктів не відповідає рамкам і підходам відомих традиційних методик прогнозування, планування і проектування. В результаті чого значно змінюються фактичні програми формування та розвитку міста. На практиці має місце деформація історично складеної функціонально-планувальної структури міст, порушуються екологічні, соціальні, містобудівні та інші процеси, ускладнюється керуваність ними. Іншими словами, характерним атрибутом сьогоденних містобудівних та агломераційних процесів різних географічних районів є їх конфліктний, незбалансований, не впорядкований, достатньою мірою, несталий і не прогнозований на далеку перспективу формування та розвитку. Все це може призвести в кінці кінців до багатосторонньої деградації міського середовища, якщо не задіяні інші механізми, методології та методика, що забезпечують сталий розвиток. Крім того, потрібно відмітити, що сформовані державні підприємства комунального господарства, мета яких підтримувати та формувати міський ландшафт, як правило здійснюють формальний контроль та є тільки виконавцями конкретних програм. Дуже часто в планах цих підприємств не враховується загальна стратегія розвитку та ініціативи фахівців. Що обслуговують житловий фонд.

Розвиток правової бази, наукові дослідження, [1–4 та інші] виявили необхідність впровадження нових методичних підходів щодо вирішення важливих і актуальних проблем удосконалення управління процесом містобудівної діяльності, орієнтованої, як на сучасні умови, так і на перспективу. Одним з методів ефективного планування є використання сценаріїв. Концепцію сценарного планування як нового методу прогнозування представив Берже в 1964 році. Подальші дослідження Годе сприяли розвитку методу в 1970-х роках. На початку 1980-х років концепція сценарного планування перетворилася на складну методика

прогнозування, відмінну від інших кількісних підходів до довгострокового планування. В кінці 1970-х років сценарії практикували представники Стендфордського дослідного інституту Хауке, Огілві і Шварц. В якості мети побудови сценаріїв вони розглядали проектування альтернативних варіантів розвитку ситуації в майбутньому, з урахуванням яких стало б можливим прийняття правильних та відповідальних управлінських рішень. В даний час сценарний аналіз є одним з основних інструментів, призначених для більш глибокого вивчення непередбачуваною зовнішнього середовища організації. Але для розвитку міста сценарний підхід використовується недостатньо і, як правило, на рівні формування стратегії. Метод сценарного аналізу включає елементи мистецтва і науки, дедукцію та індукцію, структурування, узагальнення, раціональність (стосовно до дій одного суб'єкта) і ірраціональність.

Мета дослідження – виявити особливості планування в управлінні містом та роботі державних підприємств, що задіяні в архітектурно-житловому сервісі; сформувати методику сценарного планування.

Це стосується, в першу чергу, вдосконалення просторової організації та забезпечення упорядкованості, сталості та ефективності розвитку аналізуємих населених пунктів, що аналізуються. До головних містобудівних основ нових методичних підходів слід віднести наступне.

Багаторівневі функціонально-планувальні структури міста формуються та розвиваються у відповідності до своїх специфічних форм урбанізації та об'єктивно діючих тенденцій, які потребують обов'язкового врахування при прогнозуванні, плануванні та проектуванні просторової організації і розвитку конкретного міста. Основними усталеними функціонально-планувальними формами розселення населення та розміщення містобудівних об'єктів міста є міські сталі комплексні райони, в тому числі: локальні, зональні, загальноміські і агломераційні та міські сталі комплексні мікрорайони, в тому числі: точкові, лінійні та очагові.

Усталені функціонально-планувальні структури міст, що розглядаються, проходять, в основному, 4 етапи довгострокового формування і розвитку, в тому числі:

- 1 етап – освоєння територій піонерним будівництвом і благоустроєм та врахування резервів подальшого довгострокового розвитку для наступних етапів;

- 2 етап – зростання сформованих на першому етапі функціонально-планувальних утворень міста-центру, що пов'язане зі збільшенням щільності або розміру існуючих структур та територій при збереженні містобудівних функцій територій та об'єктів;

- 3 етап – реконструкція, що обумовлює необхідність підвищення інтенсивності забудови, пропускнуої спроможності комунікацій, вдосконалення інших елементів міського організму та передбачає збереження функціонального призначення об'єктів та територій;

- 4 етап – реорганізація, що припускає перетворення первинних реалізованих структур на попередніх етапах, історично складених міських утворень, відповідного функціонального призначення та можливості уточнення або зміну функцій, при необхідності або збереженні їх територіальних характеристик. Вказані етапи потребують врахування при моделюванні, нормуванні та методиці проектування сталого розвитку міст.

Важливою передумовою забезпечення вибору найбільш екологічно сприятливого, соціально орієнтованого, економічно раціонального усталеного розвитку міст-центрів є слідування, в процесі прогнозування, планування, проектування та управління, виявленим тенденціям довгострокового формування та сталого розвитку міст. Вказане найбільше відповідає природнім, урбанізаційним процесам, як міського, так і агломераційного рівнів. До найважливіших, серед виявлених тенденцій, слід віднести наступні три групи.

Перша група тенденцій включає визначеність стійких істотних властивостей (ознак) довгострокового формування та розвитку функціонально-планувальних структур міста, що охоплює:

- першочерговість освоєння центральних зон;

- функціонально-планувальну спеціалізацію та усталеність форм розселення населення та розміщення містобудівних об'єктів;

- тривку залежність структури та інфраструктури та взаємодетермінованість основних природно-ландшафтних утворень і функціонально-планувальних структур, які включають основний набір міських функцій (сільбище, виробництво, обслуговування, комунікації, озеленення та резерви розвитку).

Друга група тенденцій визначає направленість упорядкованого і сталого розвитку, що включає:

- територіальну орієнтованість (пріоритетність) напрямків розселення, в першу чергу, вздовж загально агломераційних та міських комунікацій, зовнішнього транспорту, раніше сформованих поселень і основного структуроутворюючого ландшафту та екологічно прийнятних територій;

- часову та просторову нерівномірність в інтенсивності освоєння територій, розміщенні населення, розвитку міських функцій і відповідних планувальних структур;

- багатоваріантність напрямків розвитку функціональних елементів міста-центру, що потребує вишукування спеціальних засобів усунення конфліктів територіального розвитку.

Третя група тенденцій визначає послідовність упорядкованого та усталеного розвитку, що передбачає:

- циклічність доцентрових та відцентрових процесів, етапів відновлення міських фондів та

середовища;

- зміну пріоритетів розвитку структурних елементів в процесі формування та амортизації міських фондів.

З'ясовано, що існуючі тенденції довгострокового формування та усталеного розвитку міста агломерацій пов'язані з проявом закономірностей, серед яких, в містобудівному плані, є визначальними наступні:

- багаторівневий стійкий вплив протилежно направлених і систематично діючих процесів, в тому числі, з одного боку, автономізації, усталеності функціонально-планувальних структур міста, а з іншого, - інтеграції в місто-центр, агломерацію та регіон;

- динамічність та домінантність тих чи інших факторів на кожному етапі розвитку, що пов'язані з рівнем економічного, соціального, екологічного та адміністративно-організаційного стану суспільства.

- саморегуляція та регуляція містобудівних процесів довгострокового формування та усталеного розвитку міст-центрів.

Крім того, забезпечення упорядкованості та сталості розвитку міст передбачає використання нових методичних підходів, що опрацьовані в теорії і практиці на цей період.

Вказане орієнтоване на формування і розвиток функціонально-планувальних структур міських усталених комплексних районів та мікрорайонів у напрямку поетапного використання внутрішніх резервів. Вони створюються за рахунок взаємоув'язки динаміки міського капітального фонду з показниками динаміки міського населення, а також за рахунок природної амортизації міських фондів та за рахунок резервів довгострокового формування та сталого розвитку.

Сценарне планування дозволить сформувати альтернативні моделі та в подальшому мати резервні варіанти для адаптації дій в конкретній ситуації.

Сценарій – це опис картини майбутнього, що складається з узгоджених, логічно взаємопов'язаних подій і послідовності кроків, з певною ймовірністю провідних до прогнозованого кінцевого стану (образу організації в майбутньому). Як правило, сценарій є якісний опис, хоча і деталізоване, що містить окремі кількісні оцінки. Цим вони відрізняються від звичайних прогнозів, у більшості яких наголос робиться на кількісні показники. Цей метод дуже корисний при виборі місії і цілей організації, визначенні стратегії розвитку, при прогнозуванні на 10–20 років, коли втрачають своє значення сьгоднішні досягнення і зростає спектр нових можливостей [5].

Існує кілька підходів до розробки сценаріїв, але всі вони припускають три загальних аспекти.

1. Вихідним пунктом розробки «сценаріїв майбутнього» завжди повинна бути точна оцінка цієї стратегічної ситуації організації. Така оцінка веде до розуміння динаміки впливають чинників: значення яких чинників падає і яких зростає по всьому тимчасовому горизонту.

2. Для впливових чинників з невизначеними тенденціями розвитку повинні бути виконані спеціальні прогнози і зроблені раціональні пропозиції експертів.

3. Повинно бути розроблено безліч альтернативних «сценаріїв майбутнього», що представляють собою певну логічну картину. При цьому має дотримуватися обов'язкова умова - альтернативні сценарії не повинні містити протиріч, тобто взаємовиключних кроків і подій.

В таблиці 1 представлено алгоритм формування сценарію розвитку міста.

Основним змістом сценарного планування є конструювання, створення різних "історій", різних і однаково правдоподібних варіантів розвитку майбутнього, які повинні бути структурованими і логічними. Крім того, в розвитку міста, вони повинні бути сформовані відносно конкретного мешканця міста – пенсіонера, бізнесмена, студента, безробітного тощо. Таким чином, стратегія перестає бути жорстким планом і набуває необхідну гнучкість для того, щоб місто розвивалось не само по собі, а для людей. В таблиці 2 представлені базові передумови традиційного та сценарного підходу. У сценарному плануванні розглядаються ситуації, коли в силу одночасної зміни багатьох факторів, характер якого заздалегідь невідомий, можливе виникнення різних ситуацій, у яких може опинитися об'єкт планування. Тому складання сценарію зазвичай починають з виявлення відносно простих ознак ситуації, переходячи в подальшому до більш складних і більш спеціалізованим ознаками по відношенню до даної ситуації. З огляду на характер залежностей, що описуються з їх допомогою, у процесі аналізу відбувається коригування цих ознак, що дозволяє більш точно описати дану ситуацію або об'єкт планування. Також необхідно врахувати той факт, що з плином часу відбуваються зміни не тільки в системі, але і зовнішнього середовища. Крім того, потрібно врахувати взаємовплив сценаріїв відносно різних центральних фігур планування – наприклад, розвиток промисловості (для інвестора) та дитячих майданчиків, якщо вони перетинаються географічно.

Однією з умов успішного використання сценарного підходу є виділення пріоритетів. Це активно застосовується в практиці формування стратегії міст та областей. Але далі стратегії не розвивається. В планах вплив пріоритетів залишається мінімальним, а в показниках розвитку взагалі не завжди враховується. Завданням об'єднаної команди стратегічного розвитку при виявленні пріоритетів є виділення тих факторів, які будуть мати найбільш значний вплив на майбутнє; встановлення найбільш важливих факторів і тенденцій, які будуть впливати на розвиток міста; поділ зумовлених елементів від невизначених факторів; встановлення взаємовідносин між двома групами цих критичних чинників; Корисний на цій стадії

пошук відповідей на такі типові питання: якою мірою окремі сили посилюють один одного: діють незалежно чи заважають один одному, в якому вигляді проявляється кожне посилення, незалежність чи протиріччя. У сценарному плануванні на цьому етапі використовуються такі добре відомі спеціальні методи, як PEST-аналіз, який вивчає політичні, соціальні, економічні, технологічні зміни навколишнього середовища, аналіз поля сил, матриці впливу на ситуацію, аналіз кореневих причин, і загальні – системний підхід (системна динаміка), діалектична логіка. Слід підкреслити, що останні на цьому етапі використовуються з метою виділення й аналізу ключових і невизначених факторів, що впливають на інфраструктуру та інституційну побудову розвитку міста, а на двох наступних етапах вони використовуються вже для «збирання» і синтезу в побудові й очищенні сценаріїв.

Таблиця 1

Алгоритм розробки «сценаріїв майбутнього» розвитку міста

Етапи	Зміст
1. Встановлення предмета дослідження та його структурування	Визначення показників (індикаторів), за допомогою яких можна охарактеризувати розвиток міста. Аналіз фактичного стану розвитку міста
2. Визначення істотних факторів, що впливають на предмет дослідження, їх структурування	Відбір факторів і альтернатив (методами експертизи, «мозкова атака» і т. д.). Визначення напрямку і сили впливу факторів (позитивний і негативний вплив). Визначення структури факторів, що впливають на розвиток міста. Графічне представлення взаємозв'язків.
3. Визначення тенденцій розвитку	Прогноз фактичного стану розвитку міста (виконується на основі методів експертизи, прогнозів динаміки окремих факторів, загальнодоступних економічних, науково-технічних і тому подібних прогнозів). Виявлення факторів з явної і неявної тенденцією розвитку. Визначення та обґрунтування альтернатив розвитку для областей з неясним розвитком.
4. Розробка та вибір альтернативних сценаріїв майбутнього	Розробка альтернативних сценаріїв та їх перевірка на комплексність, логіку і несуперечливість. Відбір двох-трьох варіантів за обраним критерієм. Перевірка відібраних варіантів необхідне різноманіття, стійкість і високу ступінь ймовірності.
5. Інтерпретація обраних сценаріїв розвитку. Облік можливих протидіючих подій	Прогноз розвитку обраних сценаріїв (розробка безлічі альтернатив для різних часових горизонтів – до 2015, 2020 рр.). Розробка детальної розширеної редакції відібраних сценаріїв. Визначення результатів протидії подій, які можуть вплинути на хід розвитку (наприклад, нова технологія – принципово нова конструкція товару і т. д.). Розробка «сценарію майбутнього» з урахуванням впливу протидіючих подій.
6. Розробка остаточного варіанту сценарію і зниження ступеня ризику можливих втрат	Формулювання «сценарію майбутнього» з урахуванням всіх факторів і подій. Оцінка впливу відхилень від основної ідеї сценарію
7. Перенесення сценарію на практичну основу	Формулювання стратегії розвитку міста за пріоритетами. Розробка системи планів розвитку міста (стратегічний план, плани розвитку, поточні плани, програми і проекти).

Таблиця 2

Базові передумови сценарного підходу і традиційного стратегічного планування

Традиційний підхід	Сценарний підхід
Майбутнє може бути передбачено (шляхом екстраполяції теперішніх тенденцій, експертних оцінок, професійних прогнозів тощо)	На майбутнє впливають різні рушійні сили і воно завжди є невизначеним
Стратегія створюється в конкретні часові рамки і закріплюється в стратегічному плані, який є керівництвом до дії	Необхідно побудувати сценарії можливих варіантів розвитку подій у майбутньому, на базі чого, сформулювати і згодом обрати стратегічні альтернативи, працездатні в кожному сценарії, що з'явиться базою для інтегрованої стратегії
Існують найкращі стратегічні рішення	«Що добре сьогодні, може бути поганим завтра». У ситуаціях з великою невизначеністю найбільш ризиковані і відповідальні рішення можуть відкладатися до одержання більшої інформації про навколишнє середовище
Після створення плану розпочинається впровадження чи здійснення стратегії	Стратегія перестає бути одноразовою акцією, а перетворюється в серію стратегічних рішень

Методи створення базової логіки сценаріїв можна розділити на індуктивні і дедуктивні. Серед індуктивних найбільш відомі метод «знакових» подій і метод модифікації офіційного майбутнього. До дедуктивним належить метод побудови сценарних матриць. Метод «знакових» подій припускає пошук відповідей на такі питання: які найбільш важливі події можуть вплинути на розвиток міста; до чого можуть призвести такі події; який ймовірний ланцюжок обставин може призвести до таких подій. З відповідей на ці питання команда може побудувати схеми, карти, опис історій майбутнього, які визначають стратегічні рішення. Побудова сценарних матриць може здійснюватися в різних варіантах. Найбільш простими і популярними є техніки GBU і BEAR [6]. У першому методі сценарії фокусуються навколо найбільш бажаних, небажаних і небезпечних варіантах розвитку подій. BEAR метод концентрується на рівнях змін: низькому, середньому і високому в економіці, демографічних особливостях, споживчому попиті.

Вибір альтернатив і створення інтегрованої стратегії, що працює у всіх сценаріях може

здійснюватися таким чином:

- порівняння планів для кожного сценарію і виділення загальних елементів для включення в кореневий бізнес-план, який забезпечує успіх, як би не розгорнулися події в майбутньому;
- створення основного плану;
- перевірка основного плану на працездатність у всіх сценаріях;
- перевірка внутрішньої несуперечності сценаріїв відносно різних осіб;
- перевірка «достатності» в даних умовах повноти рішень в області стратегії.

Практика показує, що одні стратегічні альтернативи є привабливими у всіх сценаріях, інші є привабливими в сценарії В, але зовсім провалюються в сценарії А, серйозно збільшуючи ризики. Треті, будучи привабливими в одному сценарії, менш цікаві по відношенню з іншими альтернативами в інших сценаріях. В останнє десятиліття в сценарному плануванні широко використовується і розвивається поняття часових та інших опціонів, при яких переосмислюється поняття стратегічних альтернатив не як обов'язки, а як права їм слідувати. Причому, для прийняття стратегічних рішень в області з високою невизначеністю пропонуються техніки, подібні з методами прийняття рішень на фондових ринках, коли купується опціон на право прийняти рішення в майбутньому, коли з'явиться більше інформації.

Головний інструмент сценарного планування – сценарний аналіз. Цей метод застосовується для стратегічного управління процесами з високим рівнем невизначеності, які протікають в турбулентному середовищі. Сценарний аналіз повинен дати набір детальних описів послідовності подій, які з прогнозованою вірогідністю можуть призвести до бажаного або планованого кінцевого стану або до можливих наслідків, при розглянутих сценаристом варіантах розвитку. «Сценарії – це спосіб аналізу складного середовища, в якій присутня безліч значимих, до того ж впливають один на одного тенденцій і подій» [7]. Сценарії дозволяють аналізувати і планувати нестандартні ситуації. Вони дозволяють зрозуміти, за яких умов може виникнути сприятлива чи несприятлива ситуація. Сценарій допомагає оцінити, як можна і як треба впливати на процеси, що призводять до прийнятних і неприйнятних для наслідків. Сценарний аналіз – систематичний спосіб моніторингу макроекономічної, політичної, соціальної та технологічної середовища.

За результатами теоретичних досліджень та практичного досвіду була сформована методика сценарного планування, що меж бути представлена за такими етапами.

1. Визначення ключових стратегічних напрямків та / або питань На першому етапі процесу сценарного моделювання перш за все треба зібрати всі результати і дані стратегічного аналізу як зовнішнього, так і внутрішнього середовища. Повний перелік конкретних формулювань всіх таких напрямів і рішень повинен інтегрувати потреби міста, потреби мешканців і заданого сценарного періоду. З одного боку, цілком зрозуміло, що зазначений перелік треба встановити, але, з іншого боку, настільки ж очевидно, що зробити це практично непросто.

2. Встановлення ключових факторів зовнішнього середовища.

3. Сформувані взаємовпливові моделі ключових стратегічних напрямів розвитку міста та зовнішнього середовища для конкретних вибраних дійових осіб. Проаналізувати суперечності моделей.

4. Ранжування за важливістю і ступенем невизначеності.

5. Виявлення логіки кожного сценарію.

6. «Очищення» сценаріїв. На даному етапі, тобто в ситуації, коли встановлені найбільш важливі фактори-драйвери, які задають логіку розвитку різних сценаріїв, треба повернутися до ключових факторів першого та третього етапів. Кожному чиннику і / або тенденції зазначених рівнів в кожному сценарії треба приділити особливу увагу. Тобто такі фактори за кожним сценарієм повинні стати предметом окремого цільового дослідження.

7. Висновки. На сьомому етапі, тобто коли всі сценарії вже розроблені досить детально, саме час повернутися до ключових стратегічних питань, щоб подивитися, як буде виглядати те чи інше рішення в рамках кожного сценарію. Головна мета даного етапу – оцінка стійкості як окремих можливих стратегічних рішень, так і в цілому відповідних стратегій розвитку міста щодо всіх розроблених сценаріїв. В ідеалі стратегічне рішення відносно конкретних організацій, осіб і стратегія розвитку міста в цілому повинні бути досить стійкими при кожному сценарії. Вийти на такі рішення дуже складно, а в багатьох випадках неможливо в принципі. Більш типовою є ситуація, коли певні стратегічні рішення та / або стратегія в цілому виявляються ефективними при одному або декількох конкретних сценаріях і незадовільними – при інших сценаріях Тому при обґрунтуванні тих чи інших рішень необхідно оцінювати (зважувати) ризики, пов'язані з імовірністю настання тих чи інших сценаріїв.

8. Визначення характерних індикаторів. Індикативне планування передбачає контроль за визначеними ключовими показниками. Вони повинні сигналізувати про потреби в змінах. Зрозуміло, що саме по собі встановлення таких індикаторів є непростим завданням. У результаті використання індикативного контролю помітно знижується рівень невизначеності, набувається велика впевненість у правильності обраної стратегії, виникає розуміння того, як потрібно поступати, якщо події будуть розгортатися з того чи іншого сценарію.

Таким чином, найважливішою складовою методики прогнозування, планування і проектування, що

пропонується, є врахування організації коротко-, середньо-, довгострокових та перспективних прогнозів, планів та проектів розвитку базових складових міста - міських усталених комплексних районів і мікрорайонів. Використання сценарного підходу дозволяє сформувати альтернативні вертикальні сценарії та горизонтальні сценарії відносно конкретних осіб, організацій та напрямів розвитку міста. Практично така методика може бути запропонована управлінням міської ради для розробки сценаріїв розвитку відносно об'єктів, які вони регулюють. Глибина прогнозів пов'язується з циклами зміни поколінь сімей, амортизації і регенерації містобудівних фондів, структурованих як багаторівневі комплексні міські утворення. Передбачається враховувати також нові соціальні, екологічні, економічні, законодавчі умови у сфері землекористування і містобудування, відновлення приватної власності, значне зменшення ресурсів і централізованих інвестицій, ускладнення екологічної ситуації тощо. Практичний ефект використання сучасних методів планування може бути досягнуто тільки при умові подальшого використання запропонованого органами управління та містобудівниками-проектувальниками.

Література

1. Постанова Верховної Ради України "Про концепцію сталого розвитку населених пунктів", 1999 р.
2. Бранч М. Проектирование городской среды / Бранч М. – М. :Стройиздат, 1979. – 176 с.
3. Гутнов А. Э. Эволюция градостроительства / Гутнов А. Э. – М. : Стройиздат, 1984. – 256 с.
4. Демин Н. М. Управление развитием градостроительных систем / Демин Н. М. – К. : Будівельник, 1991. – 185 с.
5. Сценарне планування. Зв'язок між майбутнім і стратегією. Матс Ліндгрєн, Ханс Бандхольд, Вид-во: Олімп-Бізнес, 2009р.
6. Сценарне планування для розробки бізнес-стратегії. Джилл Рінгланд. Вид-во: Діалектика, Москва, 2007р.
7. Бізнес-моделі. Принципи створення процвітаючої організації. Дон Дебелак. Видавничий дім Гребенникова, 2009р.

Надійшла 18.08.2011

УДК 378(477)

С. А. МАТЮХ

Хмельницький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ДО БОЛОНСЬКИХ СТАНДАРТІВ

У статті проаналізовано системні реформації та основні проблеми в галузі вищої освіти, а також основні напрями її модернізації відповідно до Болонських стандартів.

In this article the system reformations and problems of Higher Education and main directions of its modernization in accordance with the Bologna standards.

Ключові слова: Болонські стандарти, вища освіта.

Вступ. Загальновизнаним є розуміння необхідності модернізації національної освітньої системи, передусім вищої школи. В умовах глобалізації, становлення постіндустріального суспільства, розробки і використання високих технологій, традиційна система професійної підготовки кадрів вже не відповідає викликам часу і не задовольняє потребам економіки, науки і культури. Реальні результати її діяльності суперечать суспільним вимогам щодо рівня професійної компетенції та розвитку особистісних ознак і якостей фахівців. Крім того, на процес формування стратегії розвитку вищої школи істотно впливає й такий чинник, як приєднання України до Болонського процесу і необхідність урахування європейських стандартів освіти.

Мета даної статті полягає в аналізі системних реформацій та проблем в галузі вищої освіти та основних напрямів її модернізації, що мають сприяти формуванню в її системі сучасної національної еліти, орієнтованої на соціально-економічне піднесення і розвиток демократичних засад в Україні, визначених національними пріоритетами ХХІ століття.

Аналіз літературних джерел та публікацій. Результати аналізу останніх досліджень і наукових публікацій з даної тематики свідчать про її актуальність і значущість для вибору та реалізації стратегії сталого соціально-економічного і духовного розвитку України. Аналізом адаптації вищої освіти займається велика кількість вітчизняних вчених: В. П. Андрущенко, М. З. Згуровський, І. А. Зязюн, К. В. Корсак, В. Г. Кремень, Н. Г. Нічкало, С. М. Ніколаєнко, Г. Г. Півняк, С. О. Сисоєва, М. Ф. Степко та інші.

Постановка завдання. Освіта являє собою одну з найважливіших підсистем життя суспільства. Світовий історичний досвід показав, що розвинута економіка є необхідною умовою успішного розвитку освітніх підсистем, і навпаки освіта і наука створюють необхідні передумови для суспільного прогресу –